

Диверсифікація є одним із найменш витратних методів зниження фінансових ризиків страхових компаній, які можуть використовувати її з метою зниження ризиків страхової діяльності (здійснення страхування різних видів ризиків, розміщення підрозділів страхової компанії у різних регіонах), інвестиційних ризиків та ризиків, пов'язаних із перестрахованням. Метод хеджування базується на використанні відповідних видів фінансових інструментів, як правило, похідних цінних паперів. Основними видами похідних цінних паперів, зазначених у вітчизняній нормативно-правовій базі, є опціони, форвардні та ф'ючерсні контракти.

З метою підвищення ефективності процесу управління фінансовими ризиками страхових компаній необхідно: здійснювати чітку постановку завдань управління фінансовими ризиками, а також контроль за їх виконанням; удосконалити методики оцінки фактичного та визначення допустимого рівня окремих видів, груп фінансових ризиків та ризику страхової компанії загалом; розробляти, аналізувати та впроваджувати напрями оптимізації фінансових ризиків; більш повно використовувати в процесі управління економіко-математичних методів і моделей, зокрема при аналізі та прогнозуванні рівня фінансових ризиків; активізувати державне регулювання та формування методичної бази з питань використання страховими компаніями похідних цінних паперів; орієнтація на використання внутрішніх методів нейтралізації фінансових ризиків.

Висновки. Проведене дослідження теоретико-методичних аспектів процесу управління фінансовими ризиками страхових компаній дозволило виділити основні етапи та надати рекомендації щодо підвищення його ефективності. Управління фінансовими ризиками страхових компаній доцільно здійснювати за такими етапами: постановка завдань; формування інформаційного забезпечення; оцінка ризику; аналіз прийнятності ризику; вибір та реалізація методів нейтралізації фінансових ризиків, контроль та оцінка ефективності їх використання. Важливим у цьому процесі є обґрунтований вибір методів нейтралізації, на що і повинні бути спрямовані подальші дослідження з цих питань.

Література

1. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками / И.А. Бланк. – К. : Изд-во "Ника-Центр", 2005. – 600 с.
2. Боди Зви. Финансы / Зви Боди, Роберт Мертон : пер. с англ. – М. : Изд. дом "Вильямс", 2003. – 592 с.
3. Вітлінський В.В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посібн. / В.В. Вітлінський, П.І. Верченко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 292 с.
4. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения и пути снижения : учебн. пособ. / В.М. Гранатуров. – М. : Изд-во "Дело и сервис", 1999. – 112 с.
5. Івченко І.Ю. Економічні ризики : навч. посібн. / І.Ю. Івченко. – К. : Центр навч. літри, 2004. – 304 с.
6. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 485 с.
7. Сороківська М.В. Класифікація фінансових ризиків страхових компаній / М.В. Сороківська // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. – С. 261-265.
8. Страхування : підручник / кер. авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 599 с.
9. Фінансовий менеджмент : підручник / кер. авт. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 536 с.

Сороківская М.В. Процесс управления финансовыми рисками страховых компаний

Исследован процесс управления финансовыми рисками страховых компаний. Выделены основные его этапы. Приведены принципы, цели, задания такого управления. Рассмотрены основные методы анализа, оценки и нейтрализации финансовых рисков страховых компаний в рыночных условиях.

Ключевые слова: процесс, финансовое управление, нейтрализация, финансовый риск, страховая компания.

Sorokivska M.V. The process of financial risks management of the insurance companies

The process of financial risks management of the insurance companies is conducted. Its basic stages are allocated. Principles, purposes and tasks of such management are resulted. The basic methods of the analysis, an estimation and neutralization of financial risks of the insurance companies in the market conditions are considered.

Keywords: process, financial management, neutralization, financial risk, insurance company.

УДК 316.43:330.34:303

Доц. М.Р. Тимошук¹, канд. екон. наук;
здобувач Н.Р. Яворська²

ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ВИМІРНИКІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто методологічні засади визначення соціальної відповідальності бізнесу. Досліджено вплив сукупності відповідних показників на планування соціально-економічного розвитку. Запропоновано методику розрахунку витрат підприємства на соціально-економічний розвиток та узагальнену економіко-статистичну модель як методологічну основу формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємств.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, соціальна відповідальність бізнесу, методика розрахунку витрат, економіко-статистична модель.

Постановка проблеми. Становлення ринкової економіки в Україні відбувається на тлі зміни уявлень про зміст і характер світового суспільно-економічного розвитку, формування принципово нової парадигми майбутнього розвитку суспільства, економіки і культурного життя за умови зміни ролі держави в системі суспільних відносин.

Для побудови ефективної ринкової економіки та демократичного суспільства України потрібно створити платформу для діалогу між урядом, бізнесом і громадянським суспільством. Соціальна відповідальність бізнесу є одним із ключових факторів для побудови такого діалогу. Саме тому важливим і необхідним є формування нової концепції соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання й освоєння відповідних до сформульованих завдань методів та інструментів планування розвитку підприємств як вагової ланки національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закономірності та пріоритети соціально-економічного оновлення і зростання на етапі економічних трансфор-

¹ Львівський інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ, м. Київ;

² НУ "Львівська політехніка"

мацій національної економіки України, особливості соціально-економічного розвитку в перехідному суспільстві, а також механізми формування моделей ринкової економіки та критерії ефективності й показники соціального розвитку економіки детально досліджено у працях В. Гейця, І. Лукінова, А. Аслунда, Б. Гаврилишина, Б. Андрушківа.

Системи соціального забезпечення в Україні є предметом розгляду багатьох представників фінансової науки. Серед визначних вітчизняних науковців треба відзначити О. Василика, М. Долішнього, В. Осецького, А. Чухна, С. Юрія, А. Базелюка, В. Бесєдіна, Т. Кір'ян. Однак механізм формування соціально-економічних витрат на розвиток підприємства недостатньо досліджено, хоча є важливим і надає методологічну основу, необхідну для підвищення якості соціальної сфери та планування соціально-економічного розвитку держави.

Мета дослідження обумовлена необхідністю подальшого розгляду проблеми соціально-економічного розвитку підприємств, особливо в частині соціальної відповідальності бізнесу, і полягає в розробленні методики розрахунку витрат підприємства на соціально-економічний розвиток на основі узагальненої економіко-статистичної моделі як методологічної основи формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Планування соціально-економічного розвитку підприємств полягає в розрахунку та оцінюванні значень сукупності відповідних показників, до числа яких доцільно віднести показники оцінювання рівня досягнення мети розвитку підприємства та показники оцінювання потенціалу розвитку підприємства.

Планування показників (індикаторів) соціально-економічного розвитку підприємства варто розуміти не як одноразову дію, а як безперервний процес розрахунку, оцінювання та узгодження (збалансування) значень у більшості випадків різноспрямованих факторів [1, 2]. Процес управління соціально-економічним розвитком підприємств схематично відображено на рисунку. Проблемні питання встановлення місії та стратегічних цілей соціально-економічного розвитку підприємства, а також формування системи індикаторів розглядали в попередніх дослідженнях, тому детальніше обґрунтуємо вибір моделі.

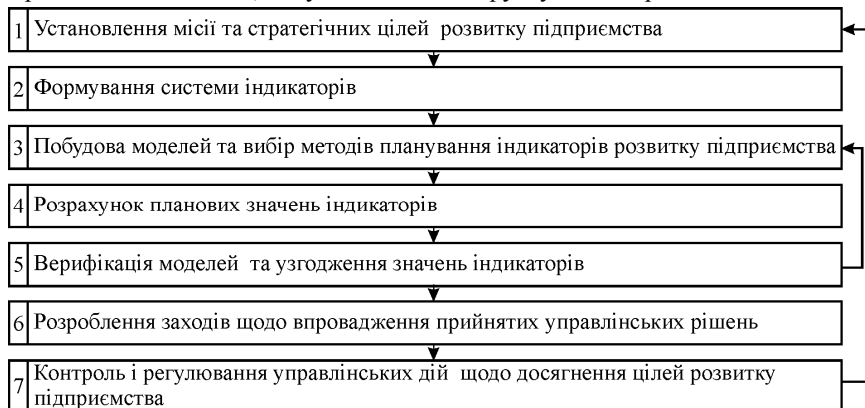

Рис. Процес управління соціально-економічним розвитком підприємств

Із сукупності моделей планування індикаторів соціально-економічного розвитку підприємства [3, с. 180-220; 4, с. 368-375] найбільш відповідними можна вважати економетричні багатофакторні моделі. Економетричну модель планування індикаторів соціально-економічного розвитку підприємства будують у такій послідовності [5, с. 32]: розроблення концептуальної моделі; специфікація моделі; збір даних і вибір методу оцінювання параметрів моделі; знаходження числових оцінок параметрів моделі; верифікація моделі. Під час розроблення концептуальної моделі необхідно враховувати, що вітчизняні підприємства функціонують у ринкових умовах, наділених такими рисами:

- підприємства діють в організаційно-засадничих умовах, які частково відповідають вимогам ринку досконалої конкуренції;
- рівень конкуренції на ринку є високим і відносно стабільним, однак диференційованим по регіонах України;
- у національній економіці функціонує грошово-кредитний механізм регулювання економіки, рівень процентних ставок під час отримання кредитів є високим;
- дія фіскального механізму регулювання економіки на суб'єкти господарювання є відчутною, податкове законодавство – нестабільним;
- ринок не повністю забезпечує вільний і рівний для всіх суб'єктів господарювання доступ до обмежених ресурсів, ризик виробничої діяльності є високим.

Ці особливості вітчизняної економіки позначаються передусім на можливостях розширення виробництва, оскільки залучення банківських кредитів і зовнішніх інвестицій є ускладненим. Планування соціально-економічного розвитку підприємств у таких умовах зводиться до встановлення числових значень принаймні таких найістотніших індикаторів, як обсяг виробництва продукції, валовий дохід від реалізації продукції, витрати на виробництво і збут продукції, прибуток та обсяги витрат на соціальні заходи. Зважаючи на те, що валовий дохід від реалізації продукції залежить від ринкового попиту на відповідні види продукції, то саме цей показник потрібно вважати найважливішим зовнішнім індикатором.

Наявність ряду індикаторів та певна впорядкованість послідовності їх розрахунку свідчать про необхідність використання симультативної рекурсивної моделі, особливості побудови якої описано у праці [6]. Симультативна модель у загальному варіанті має містити такі структурні рівняння: регресійну модель витрат на соціальний розвиток підприємства, регресійну модель прибутку підприємства, регресійну модель операційних витрат підприємства, регресійну модель обсягу виробництва продукції і регресійну модель попиту на продукцію підприємства. Важливим чинником, який потрібно урахувати під час побудови структурних рівнянь, є середньорічний дохід населення, оскільки від нього залежать багато факторів моделі.

Усі структурні рівняння, окрім моделі витрат на соціальний розвиток підприємства, уже розглядали автори [1, 2], тому більшу увагу приділено саме побудові цієї частини моделі. Витрати підприємства на соціально-економічний розвиток (W_1) охоплюють витрати на розвиток підприємства, регіону, соціальні заходи щодо споживачів і бізнес-партнерів. Витрати на соціально-економічний розвиток впливають із розуміння підприємствами соціальної відповідальності бізнесу (СВБ). У матеріалах [7] наведено декілька означень СВБ, зокрема:

- інтеграція соціальних та екологічних аспектів у щоденну комерційну діяльність підприємств та їхню взаємодію із зацікавленими сторонами на добровільній основі;
- досягнення комерційного успіху засобами, які передбачають дотримання моральних цінностей та повагу до людей, спільнот і навколишнього середовища;
- це сприяння відповідальній діловій практиці, яка дає вигоду бізнесові та суспільству й допомагає досягнути соціального, економічного та екологічно усталеного розвитку через максимальне збільшення позитивного впливу бізнесу на суспільство з одночасною мінімізацією його негативного впливу;
- зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи з робітниками, їхніми сім'ями, місцевою громадою та суспільством загалом для поліпшення якості їхнього життя.

Соціальну відповідальність бізнесу покладено в основу Глобального пакту ООН як добровільної міжнародної мережі корпоративного громадянства, яка спрямована на заохочення суб'єктів бізнесу до їх відповідальної корпоративної соціальної та екологічної поведінки. Досягнення Україною власних цілей розвитку значною мірою залежить від успішного функціонування приватного сектору економіки, від його відповідального ставлення до виконання соціальних та екологічних завдань. Оцінювання ефективності реалізації СВБ можна здійснити на підставі таких груп показників [7]: соціальної відповідальності перед персоналом; навколишнього середовища; поведінки підприємства на ринку; залучення до життя громадськості.

За даними опитування українських компаній [8], найпоширенішими формами соціальної відповідальності бізнесу є впровадження соціальних програм із поліпшення умов праці власного персоналу та навчання і розвитку персоналу. До інших відносно поширених форм відповідальності належать: участь у регіональних програмах розвитку, благодійна допомога, реалізація екологічних програм, застосування у політиці підприємства принципів етичного та відповідального ставлення до споживачів, політика дотримання прав акціонерів та інвесторів, відкрите подання інформації про діяльність підприємства [9, 10].

Соціально відповідальні заходи для працівників підприємства зазвичай охоплюють процеси оплати праці персоналу (стабільність виплати заробітної плати, регулярність її підвищення, диференційованість тощо), використання гнучкого графіка роботи персоналу, надання пільг і додаткових фінансових заохочень соціально вразливим категоріям персоналу, підвищення кваліфікації персоналу, надання кредитів на житлове будівництво та інші.

Соціальна відповідальність перед регіональною громадою проявляється насамперед у формі фінансової допомоги органам влади, благоустрою території, сприяння екологічним програмам, спонсорства спортивних та культурних заходів і найголовніше – через створення нових робочих місць для працездатного населення та інвалідів. До найважливіших сфер спрямування соціальної допомоги відносять допомогу дітям, витрати на охорону здоров'я, допомогу інвалідам та іншим соціально вразливим категоріям населення, фінансування освітніх програм, програм щодо захисту прав людини, розвитку духовності, культури і мистецтва.

Соціальна відповідальність бізнесу щодо навколишнього середовища означає запобігання зменшенню викидів у навколишнє середовище, використан-

ню та утилізації відходів, впровадженню енергоощадних технологій і захисту природних ресурсів. Соціальна відповідальність бізнесу щодо споживачів та партнерів по бізнесу охоплює заходи щодо підтримання високої якості продукції, тренінгу персоналу, а також покупців і бізнес-партнерів стосовно етики взаємної поведінки, забезпечення інформаційної відкритості бізнесу.

Витрати на соціально-економічний розвиток підприємства (W_t) залежать від досягнутого прибутку підприємства (P_t), витрат на соціально-економічний розвиток підприємства в попередньому періоді часу (W_{t-1}), регіонального індексу людського розвитку (x_{13}), оцінки інвестиційної привабливості підприємства (x_{14}) та спрямованості стратегії розвитку підприємства (x_{15}). Якісна зміна x_{15} набуває таких числових значень: 1, якщо факторній ознаці відповідає стратегія, яка спрямована на розширення виробничих потужностей і технології виробництва; 0, якщо факторній ознаці відповідає стратегія максимального задоволення інтересів акціонерів щодо виплати підприємством дивідендів.

Інтегральну оцінку інвестиційної привабливості підприємства визначають за методикою, яку розроблено Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. Витрати на соціально-економічний розвиток підприємства (W_t) формуються за рахунок як власних, так і залучених коштів. Індекс регіонального людського розвитку (x_{13}) розраховують за методикою, яку розроблено Державним комітетом статистики України, з урахуванням дев'яти блоків показників (стан і охорона здоров'я людини, фінансування людського розвитку, рівень освіти населення, екологічна ситуація, демографічний розвиток, розвиток ринку праці, соціальне середовище, матеріальний добробут населення, умови проживання) на підставі міжнародної методики, адаптованої до національних умов. Відповідно до міжнародної методики з 2010 р. під час вимірювання індексу людського розвитку впроваджено нові показники, які відображають найважливіші фактори розвитку, що не входили до визначення ІЛР раніше:

- нерівність: уперше ІЛР розглядають через призму нерівності в людському розвитку з урахуванням відмінностей у рівні прибутку, сфері охорони здоров'я та освіти;
- гендерна рівність: включено новий показник вимірювання гендерної нерівності, який бере до уваги рівень материнської смертності та присутність жінок у парламенті;
- багатомірний індекс бідності: оцінює бідність, не лише з огляду на рівень прибутків, а й урахує численні фактори на рівні домашніх господарств – від основних життєвих стандартів до доступу до шкільної освіти, чистої води і медичної допомоги.

Пропонуємо таке структурне рівняння витрат підприємства на соціально-економічний розвиток:

$$W_t = b_0 + b_1 \cdot x_{13} + b_2 \cdot x_{14} + b_3 \cdot x_{15} + a_1 \cdot P_t + a_2 \cdot W_{t-1} + e, \quad (1)$$

де b_0, b_1, b_2, a_1, a_2 – параметри регресійної моделі; e – випадкова величина; x_{13} – регіональний індекс людського розвитку; x_{14} – оцінка інвестиційної привабливості підприємства; x_{15} – спрямованість стратегії розвитку підприємства; P_t – прибуток підприємства після оподаткування; W_{t-1} – витрати підприємства на соціально-економічний розвиток за попередній період часу.

Структурне рівняння (1) є завершальним у системі рівнянь симулятивної моделі, загальний вигляд якої буде таким:

$$W_t = b_0 + b_1 \cdot x_{13} + b_2 \cdot x_{14} + b_3 \cdot x_{15} + a_1 \cdot P_t + a_2 \cdot W_{t-1} + e, \quad (2)$$

$$P_t = b_0 + b_1 \cdot x_{11} + b_2 \cdot x_{12} + a_1 \cdot Q_t + a_2 \cdot V_t + e, \quad (3)$$

$$V_t = b_0 + b_1 \cdot x_9 + b_2 \cdot x_{10} + a_1 \cdot Q_t + e, \quad (4)$$

$$Q_t = b_0 + b_1 \cdot x_7 + b_2 \cdot x_8 + a_1 \cdot Q_{t-1} + a_2 \cdot D_t + e, \quad (5)$$

$$D_t = b_0 + b_1 \cdot x_1 + b_2 \cdot x_2 + b_3 \cdot x_3 + b_4 \cdot x_4 + b_5 \cdot x_5 + b_6 \cdot x_6 + e. \quad (6)$$

де: $b_0 \div b_6$ – параметри моделі; e – випадкова величина; x_1 – частка витрат на комплекс маркетингу; x_2 – інноваційні витрати; x_3 – імідж підприємства; x_4 – обсяг збуту продукції за попередній період часу; x_5 – конкурентоспроможність продукції на товарному ринку; x_6 – середньо річний дохід населення на одну особу; x_7 – обсяги запасів готової продукції на складах підприємства; x_8 – довгострокові інвестиції (капіталовкладення); x_9 – частка витрат на енергію; x_{10} – розмір короткострокових банківських кредитів; x_{11} – темп приросту цін на продукцію; x_{12} – рівень оподаткування (якісна змінна, що набуває дискретні числові значення: "0", якщо рівень оподаткування середній, та "1", якщо рівень оподаткування високий); t – індекс планового періоду часу; Q_{t-1} – обсяг виробництва продукції за попередній період часу; D_t – попит на продукцію підприємства; Q_t – обсяг виробництва продукції; V_t – операційні витрати підприємства.

У моделі (2)–(6) факторні ознаки $x_1, x_2, x_3, x_5, x_8, x_9, x_{10}, x_{11}, x_{12}, x_{15}$ беруть за проміжок часу t , а змінні $x_4, x_6, x_7, x_{13}, x_{14}$ – за проміжок часу $t-1$. Безпосередньо фактора часу t у симулятивній моделі немає, однак його дію враховано опосередковано шляхом включення у структурні рівняння запізнених на один лаг значень обсягу виробництва продукції Q_{t-1} та витрат на соціально-економічний розвиток підприємства W_{t-1} [11]. З метою формування інформаційної бази розроблено відповідні анкети, форми яких є доступними для проведення досліджень.

Рекурсивний характер моделі дає змогу здійснити оцінювання параметрів послідовно для кожного структурного рівняння з допомогою методу найменших квадратів [5] за умови виконання основних припущень для багатовимірної регресійної моделі. Результати впровадження симулятивних моделей подібного класу на підприємствах Західного регіону України підтверджують їхню практичну придатність і ефективність [12].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Обґрунтування стратегії соціально-економічного розвитку підприємств має спиратися на кількісні значення індикаторів, зокрема: обсягів виробництва і збуту продукції, витрат на соціально-економічний розвиток, прибуток тощо. До ефективних методів установлення таких числових значень потрібно віднести економетричне моделювання. Розроблена й описана в роботі економетрична модель охоплює п'ять структурних моделей (рівнянь), у кожне з яких (за винятком 6) входить як незалежна одна або декілька залежних змінних (Q_t, V_t, P_t, D_t). Оскільки ця модель є рекурсивною, то оцінювання параметрів моделі здійснюють у такій послідовності:

$D_t \rightarrow Q_t \rightarrow V_t \rightarrow P_t \rightarrow W_t$, тобто встановлення попиту на продукцію (D_t) підприємства є невідкладним завданням, після вирішення якого визначають обсяг виробництва продукції (Q_t). Значення Q_t є основою для розрахунку операційних витрат V_t і прибутку підприємства P_t . Рівень витрат на соціально-економічний розвиток підприємства W_t установлюють на завершальному етапі розрахунків.

Перспективними є подальші дослідження щодо визначення впливу витрат підприємства на соціальний розвиток, на рівень фінансових результатів діяльності. Підґрунтям цих досліджень можуть слугувати узагальнення розвідок Г. Рогова [13]: залежність фінансових результатів діяльності підприємства від рівня його соціальної відповідальності є непрямою і опосередковується дією певних економічних (індекс сприйняття корупції, індекс конкуренції, умови ведення бізнесу) та інституційних чинників (саморегулювання бізнесу, наукові школи, об'єднання промисловців і підприємців, профспілки, громадські об'єднання); характер цих чинників в Україні створює несприятливі умови для корпоративної соціальної діяльності; поступове посилення державного регулювання у сфері соціальної відповідальності бізнесу повинно супроводжуватися відповідними інституціональними й економічними перетвореннями.

На наш розсуд, основою механізму підвищення соціальної відповідальності бізнесу є взаємний вплив державного регулювання і процесів інвестування підприємств у соціальні та екологічні програми, опосередкований змінами правил і звичаїв ведення бізнесу. Відповідно для становлення та розвитку ідеї соціальної відповідальності бізнесу пропонуємо розробити на основі етичних принципів національні орієнтири для запровадження їх на мезо- і макрорівні; концептуально визначитися з параметрами соціальної відповідальності, яка охоплювала б усі рівні договірної регулювання соціально-трудова відносин; розробити критерії для оцінювання внеску соціально відповідальних компаній та запровадити їх публічне рейтингове ранжирування; запровадити дійові мотиваційні механізми для соціального інвестування, особливо в частині суспільного визнання та формування позитивного іміджу компаній; запровадити соціальну звітність для всіх суб'єктів господарювання з метою вивчення реального стану справ у державі [14], що дасть змогу збільшити привабливість економічної діяльності, поліпшити іміджеві позиції вітчизняного бізнесу, посилити взаємодію суб'єктів підприємництва із суспільством, а в підсумку – якісно змінити стандарти життя громадян.

Література

1. Фещур Р.В. Планування індикаторів соціального розвитку підприємства / Р.В. Фещур, М.Р. Тимошук // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – Сер.: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка". – 2006. – № 570. – С. 57-61.
2. Тимошук М.Р. Планування соціально-економічного розвитку підприємства / М.Р. Тимошук, Н.Я. Яворська // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум – 2006": тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. – Харків, 2006. – С. 26-27.
3. Математические модели трансформационной экономики / Т.С. Клебанова, Е.В. Раевнева, К.А. Стрижиченко и др. – Харьков: ИД "ИНЖЕК", 2004. – 280 с.
4. Геєць В.М. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування: підручник / В.М. Геєць, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін. – Харків: ВД "ИНЖЕК", 2005. – 396 с.
5. Грін Вільям Г. Економетричний аналіз / Вільям Г. Грін. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005. – 497 с.

6. Фещур Р.В. Використання симулятивних регресійних моделей у фінансовому плануванні / Р.В. Фещур, І.Б. Олексів, М.Р. Тимошук // Маркетинг та логістика в системі менеджменту : тези доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 9-11 лист. 2000 р.). – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2000. – С. 301-303.

7. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.un.org.ua/?p=documents>.

8. Результати опитування: соціальна відповідальність бізнесу в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.un.org.ua/?p=documents>.

9. Основи соціального менеджменту: теоретичні аспекти та прикладні механізми / за заг. ред. Б. Андрушківа. – Тернопіль : ТзОВ "Терно-граф", 2007. – 1024 с.

10. Лучко М.Л. Етика бізнесу – фактор успіху / М.Л. Лучко. – М. : Изд-во "Ексмо", 2006. – 320 с. – (Професійні видання для бізнесу).

11. Тимошук М.Р. Симулятивна модель планування соціально-економічного розвитку підприємства / М.Р. Тимошук, Р.В. Фещур, Н.Р. Яворська // Статистична оцінка соціально-економічного розвитку : зб. наук. праць. – Хмельницький, 2007. – С. 42-46.

12. Тимошук М.Р. Планування соціально-економічного розвитку підприємств : монографія / М.Р. Тимошук, О.С. Кузьмін, Р.В. Фещур та ін. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2007. – 449 с.

13. Рогов Г. Механізм формування фінансових результатів корпоративної соціальної відповідальності / Г. Рогов // Економіст : наук. журнал. – 2009. – № 6. – С. 49-53.

14. Бутко М. Генезис соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні / М. Бутко, М. Мурашко // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2009. – № 7. – С. 74-84.

Тимошук М.Р., Яворська Н.Р. Планирование социальных измерителей развития предприятий

Рассмотрены методологические принципы определения социальной ответственности бизнеса. Исследовано влияние совокупности соответствующих показателей на планирование социально-экономического развития. Предложены методика расчета расходов предприятия на социально-экономическое развитие и обобщенная экономико-статистическая модель как методологическая основа формирования стратегии социально-экономического развития предприятий.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, социальная ответственность бизнеса, методика расчета издержек, экономико-статистическая модель.

Tymoshchuk M.R., Yavorska N.R. The planning of enterprise development social measuring instruments

Methodological principles of business social responsibility determination were considered. The influence of the appropriate (proper) indices aggregate on social-economic development planning was studied. The methods of enterprise expenditure calculation for social-economic development and a generalized economic-statistic model as a methodological base of social-economic enterprise development strategy forming were suggested.

Keywords: social-economic development, business social responsibility, methods of expenditure calculation, economic-statistic model.

УДК 336.71:330.131.7

Доц. А.В. Фалюта, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

Досліджено банківські ризики та механізм управління ними. Визначено сутність ризиків банку та основні види ризиків, які постають перед банками у їхній діяльності. Подано характеристику категорії "управління ризиками банку" та з'ясовано основні складові цього управлінського процесу. Визначено етапи процесу управління ризиками банку. Подано рекомендації щодо удосконалення системи управління ризиками банку.

Ключові слова: банківська діяльність, ризики банківської діяльності, управління ризиками банку, оцінка ризиків банку, мінімізація банківських ризиків, контроль ризикової позиції банку.

Постановка проблеми. Банківська діяльність нерозривно пов'язана з ризиками, які щоразу зростають та супроводжують функціонування банків всюди і завжди. Щоденно банки мають справу з кредитним, валютним, процентним ризиком, ризиком ліквідності та ін., які й визначають рівень економічної безпеки та стабільності банків. Ефективне управління ризиками є неодмінною складовою системи управління банківським бізнесом, на реалізацію якого постійно повинні виділятися фінансові та інтелектуальні ресурси банків. В умовах нестабільності економіки це завдання постало ще більш актуально.

Загалом проблемний стан банківської системи переконливо доводить, що здійснення ефективних заходів, які сприятимуть зміцненню економічної безпеки банківської системи потребують розроблення удосконалених підходів до управління ризиками. Існуючі методики управління банківськими ризиками виявилися у своїй більшості неадекватними масштабам загроз від реалізації ризиків та спричинили глибоку фінансову кризу останніх років. Саме тому формування ефективної системи ризик-менеджменту банків з чіткою процедурою управління ризиками є проблемою надзвичайно актуальною, вирішення якої потребує глибокого наукового опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велике значення вирішення проблеми забезпечення економічної безпеки та стабільності функціонування банків для України зумовило постійну увагу наукових кіл до різних її аспектів. Важливий внесок у вирішення низки завдань управління ризиками банків зробили С.М. Козьменко, О.М. Колодізев, В.М. Кочетков, Л.О. Омелянович, О.О. Папаїка, Л.О. Примостка, І.В. Сало, Ф.І. Шпиг та ін. Вивчення праць названих вчених дає змогу ґрунтовно підійти до з'ясування сутності поставленого наукового завдання, а також виявити питання, що залишилися невирішеними.

У сучасній економічній літературі недостатньо наукових розробок з питань комплексного підходу до процесу управління банківськими ризиками. Є неузгодженість в тлумаченнях базових понять, пов'язаних з ризиками банків. Потребують доопрацювання наукові пропозиції щодо виокремлення етапів управління ризиками банку з чітким визначенням завдань, які мають вирішуватися на кожному з етапів. Зважаючи на це, виникла об'єктивна необхідність подальшого дослідження проблем управління банківськими ризиками, але на основі системних підходів, з метою підвищення ефективності управління ризиками банків в Україні.

Постановка завдання. Це дослідження має за мету удосконалити систему управління ризиками банків для підвищення рівня економічної безпеки та стабільності банківської системи. Для реалізації зазначеної мети у роботі поставлено такі головні завдання:

- з'ясувати сутність та основні види ризиків, які постають перед банками у процесі їхньої діяльності;
- дослідити категорію "управління ризиками банку" і з'ясувати головні складові цього управлінського процесу;
- виокремити та охарактеризувати етапи управління ризиками банку і визначити завдання, які потрібно вирішувати на кожному етапі;